

והועבר, מחופש בבגדי ילדה, מארץ ל" ארץ.

בלי אור-שמש

ובלי אוויר

ה היה אחריו שלוש שנים, ביום הראשון בלילה. אידה שוחמכר טילפ-נה אל עורך-הדין שלה ובישרה לו בקול חנוק: "אני לא יכולה להגיד לך איפה אני. אני נוסעת להביא את בני...". יוס'לה הקטן, שהזוהר כל הזמן על-ידי חוספיו לבל יגלה את שמו האמיתי, כדי שלא יחטפו אותו לרוסיה, התגלה על-ידי אנשי הש"ב. כששאלו אותו לשמו, ענה: "יעקוב פרנקל". סיפר כי הוריו גרים ב" ארגנטינה. גם כשהביאו אליו את אמו, פחד לגשת אליה. "אני לא יוס'לה" אמר. לבסוף נשבר.

וכך מספר יוס'לה בספר: "בסוף, אולי אחרי שעה, לא יכולתי להחזיק את עצמי יותר. הרגשתי שאני מתחיל לבכות. הס-תובבתי אל אמא שלי, פתחתי את זרועותי ואמרתי: "אמא! אמא שלי!"

במאמר ראשי, שהתפרסם בעיצומה של הפרשה בעיתון דבר נכתב: "ישראל נא את עצמם אלה, הנלחמים בעוונות כזה למען, הצלתו, למען ישראל נא לתת לישראל ולתורת-ישראל, את ה-שאלה הפשוטה — באיזה עניינים עלול להביט עליהם יוס'לה לכשיגדל ויהיה לאיש? במה תתמלא נפשו אז? האם ב"אהבת-התורה, אשר בשמה גדלו ממנו שנים של אהבת-הורים, חוס בית, את כל הרוח הזה, אשר איש לא יוכל לתת לו ולהחזירו לו?"

האם יגדל יוס'לה זה להיות יהודי אשר תורה זו תהא לו תורת-חיים ומקור אור, או שמא יראה בה תורה אשר הרסה את אושר חייו והטילה בתוכו השכחנות?

על אשר עבר יוס'לה מאז שחזר לביתו מספרת אמו, אידה:

במשך למעלה משלוש שנים לא ידע הילד שלי מה זה בית. הוא יצא ממני בריא ומושלם וחזר אלי חולה, איבד את הראייה שלו והתבייש לספר לי. גיליתי את זה כשעליתי אותו על המדרגות והוא ביקש שאליק נר, כי הוא לא רואה. הלכתי איתו לרופא עיניים. אמר שעליו להרכיב משקפיים. קיבלתי שוק. הרופא אמר לי שהילד היה בוודאי סגור כל הזמן, בלי אור-שמש, בלי אוויר, היו חסרים לו יוטאמינים.

הוא היה מאד עצבני בהתחלה. הילד הזה לא ידע מה זה לקרוא. הם סיפרו (הכוונה לחוספים) שלימדו אותו תורה וגמרא, אבל הוא לא ידע לכתוב ולקרא. אפילו לא יכול לא ידע. לא ידע מה זה מולג וכפית. כל השנים שלא היה איתי היה סגור כמו בבית-סוהר, לא נתנו לו לראות אנשים.

סידרתי לו מורה פרטי. זוהר, אחותו היתה כל הזמן איתי ועזרה לי. לאט לאט לימדתי אותו לא לפחד, כי הוא פחד לצאת החוצה, פחד מאנשים. לקחתי אותו לפסיכולוג ויעצו לי לתת לו לקרוא הרבה ספרים ולראות סרטים.

בעלי המונח עבד אז. הייתי זקוקה לכסף אבל אף אחד לא ידע שלפעמים לא היה לי אוכל והייתי צריכה לרוץ כל הזמן לפה ולשם. אני עבדתי כל השנים האלה בסוכנות הדר לצילום. היו ימים שלא היה לי כסף ואז עזרו לי מההנות, לפעמים כשלא יכולתי להגיע לעבודה כי הייתי צריכה לטפל ביוס'לה הם לא הורידו לי מהמשכורת.

קראו לו

"גוי"

שמתי אותו לבית-הספר בחולון. בית-הספר דתי, כדי שלא יקבל שוק אחרי כל כך הרבה זמן שהיה בין דתיים. אני לא דתית, רק מסורתית, אבל אחרי כל מה שעבר עלי, אחרי שנתתי את כל הבריאות והנשמה שלי לילדים שלי, זה פגע בי. אני מאד עצבנית, אבל אני לא צוחקת מהדתיים וגם יוס'לה לא צוחק מהם. למרות שהוא בכלל לא דתי. אבל בשביל מה להזכיר את כל הדברים האלה עכשיו, לא היה מספיק?

והגיורת הזאת, מה היה חסר לה? היא הסתובבה בכל העולם על חשבוני ולא נתנה ליוסי כלום. פעם, כשנישברו לו המישקפים, צעקה עליו ואמרה לו: "איב-דת. אז עכשיו תלך בלי מישקפים!" הם כולם שם היו אוכלים ושוחים ולו לא נתנו

נשיקה לכלה

— איטה לבית הורוביץ, בת למישפחה מסורתית, רגע אחרי החופה. כאשר הכירו, התרגשה הסטודנטית כששמעה כי לפניו עומד יוס'לה הידוע.

באים ומוסרים דרישת-שלוש. אבל הוא לא בא. אז הוא ענה לי: אמא, יש פה אנשים נשואים עם ילדים. הם צריכים לצאת. יותר חשוב שהם יצאו ולא אני. התחלתי לבכות, אז הוא הבטיח שיבוא בשבת הבאה. כמובן שהוא לא בא. צילצלתי אליו ואמרתי לו: אם לא תבוא, אלך לקצין-העיר ואבקש ממנו שיוציא אותך. או יוסי ביקש ממני לא לעשות לו בושת והבטיח לבוא. בינתיים הייתי שול-חת לו אוכל מיוחד. לו ולכל החיילים.

אחרי המלחמה רצה ללמוד בחוץ-ארץ, אבל אני יעצתי לו ללמוד ב" לחו"ל. כי לא רציתי שיסע. לא רציתי שיהיה עוד פעם לבד. כאן היה לו בית חם. היה לו כל מה שהוא צריך.

הוא שמע בקולי ונרשם לבאר-שבע. לי תל-אביב ולירושלים, אבל אני לא רציתי שילמד רחוק. רציתי שיהיה קרוב לבית. אמרתי לו: יוסי, אני רוצה אותך כאן, לידי, אם לא יקבלו אותך לאוניברסיטת תל-אביב אני אלך לקצין-העיר ואבקש ממנו.

קיבלו אותו ותל-אביב. הוא למד סוציולוגיה. גמר ב"א. עכשיו הוא לומד למ"א. הלכתי לסדר לו עבודה. ניגשתי לעיריה ושאלתי אם צריכים עובדים. הם חיפשו מדריך חברות-רחוב בחולון, וכך הוא עבד בזמן הלימודים ואחר-כך היה מנהל מחלקת הנוער-העובד בחולון. כשהלך לי מילואים ביקשו הילדים שיכתוב להם מיכתב. הוא ידע לכתוב יפה. כזה היה מגיל קטן, דיבר יפה. היה מוכשר למוסיקה וידע לשיר יפה. עד היום הוא מתעניין במוסיקה אבל אני הפסקתי לו את ה-לימודים בגיטרה, כי לא רציתי שיהיה שחקן. רציתי שילמד, שיהיה בן-אדם. כשגמר עם חברות-הרחוב רצו לי ישראל, אבל הוא רצה להתקדם והתחיל ל-עבוד כמנהל כוח-אדם במלון דן, ועכשיו בן אכדיה.

את אשתו הכיר בתל-אביב. לא ידעתי איך. בדרך כלל הוא היה מספר לי הכל, כי כשהלך לצבא אמרתי לו, שאף פעם אל יצחק מבחורה. עכשיו אין לך אבא. אמרתי, אז אני גם אבא שלך וגם אמא שלך, ומה שלא יהיה תבוא ותספר לי הכל, ושתיזוהר כשאתה נמצא עם בחורה, שלא תעשה לי בושה ותשב בבית-סוהר. יוסי וחברתי יצאו חצי שנה. היא מבית מסורתית, היחה סטודנטית ועכשיו סיימה. הם חיכו עד שתגמור ללמוד כדי להת-חתן.

עכשיו הכל הסתדר, רק שאני כבר לא ישנה כמה לילות בגלל הגיורת הזאת. איך היא יכלה לכתוב שאנחנו רצינו לשלוח את יוסי לרוסיה, אחת כזאת, שהיתה רקד-נית במועדוני-לילה. אם היינו ברוסיה אז באמת היו עושים לה מישפט כמו שצריך. בגללה נפטר אבא של יוסי — מרוב צער ודאגות.

אנחנו נעשה לה מישפט גדול. נגמור את המישפט ואני לא רוצה לשמוע יותר על שום דבר. עכשיו, כשיוסי התחתן, אני רוצה רק שישאר בארץ, ושיהיה לו הרבה ילדים. אם הוא יהיה מאושר, גם אני אהיה מאושרת — וזה העיקר.

יאירה יפמין

כיום, כך סיפר לי כשחזר. וכשהיו רוח-צים את הילדים האחרים לא היו רוצים אותו, רק פעם בשבוע. כל כך חלש היה, כשהוא בא אלי, שלא יכול לעמוד על הרגליים.

לשלוח את

יוס'לה לרוסיה

אחרי שנמר מילואים רצה, כמו כל החברה, לנסוע לחו"ל. אני התנגדתי. אמרתי לו שאני מאד עצבנית ואם לא אקבל בזמן מיכתב, אשתגע. אמרתי לו: יוסי, אתה יודע שעד היום אני קמה בלילה לראות אם אתה במיטה. אחרי כל מה שעבר עלי.

אבל פתאום הפסתי את עצמי — מה אני עושה. הוא כבר ילד גדול, בן 22, אבל מה אני יכולה לעשות? לפעמים, כשר היה יוצא, אמרתי לו לא להגיד לי מתי הוא חוזר, כי אם יחזור שעה אחרי הזמן אני אדאג לו. ככה זה, העצבים שלי מכל הפרשה. וכשהתחיל לעשן, לא רצה לספר לי בהתחלה. יום אחד ראיתי אותו לוקח סיגריות מחבר, אז אמרתי לו: יוסי, אני יודעת שזה לא בריא, וגם אתה יודע, אבל אם אתה רוצה, בבקשה, רק אל תיקח סיגריות מחברים, אני אקנה לך. היום, ברוך השם, הוא כימעט ולא מעשן.

— מימין — יוס'לה אחרי שחזר הביתה, חשמאל — יוס'לה בחתונתו. נה. היום הוא כלל אינו דתי ואת הכיפה הוא חובש לעיתים רחוקות.

ושוב: כיפה על הראש